

на етапі санаторно-курортного лікування дітей з аутизмом. При чому, такі функції, як дрібна моторика і координація рухів верхніх кінцівок були краще розвинуті та мали більший реабілітаційний потенціал у аутичних хлопчиків, а розвиток таких когнітивних функцій, як увага, образна пам'ять і наочно-образне мислення виявився на дещо вищому рівні серед аутичних дівчат, на що вказують динамічні зміни середніх показників цих функцій на початку і наприкінці курсу ерготерапії.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отримані результати дослідження довели ефективність ерготерапії, як одного із основних методів реабілітації дітей, хворих на аутизм. Метод ерготерапії базується на тому, що діти з аутизмом, виконуючи вправи, які пов'язані з соціально-побутовими навичками, відновлюють або вдосконалюють уміння і навички, що дозволить їм досягти максимально високого рівня незалежності та самостійності в житті.

У подальших дослідженнях планується визначення ефективності сенсорної інтегральної терапії при дитячому аутизмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Делани Т. Развитие основных навыков у детей с аутизмом: эффективная методика игровых занятий с особыми детьми / Тара Делани ; пер. с англ. В. Дегтяревой ; науч. ред. С. Анисимова. – Екатеринбург : Издательство «Рама Паблишинг», 2014. – 272 с.
2. Переверзева Д. С. Связь между возрастом и анатомическими нарушениями мозга при раннем детском аутизме / Д. С. Переверзева // Журнал неврологии и психиатрии имени С. С. Корсакова. – 2008. – Т.10. – С. 71-81.
3. Шмонин А. А. Эрготерапия в реабилитации неврологических пациентов / А. А. Шмонин, Е. В. Мельникова, Г. Е. Иванова, М. Н. Мальцева // Consilium Medicum. – 2016. – №02 – С. 59-60.
4. Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network Surveillance Year 2008 Principal Investigators. Prevalence of autism spectrum disorders—Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 14 sites, United States, 2008. MMWR Surveill Summ. – 2012. – 61(3) – P. 1-19.
5. Опрос «Аутизм в Украине сегодня»: Три основные проблемы – специалисты,

диагностика, чиновники [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://cwf.com.ua/ru/news/news-feed/1280-opros-autizm-v-ukraine-segodnya-tri-osnovnye-problemy-spetsialisty-diaagnostika-chinovniki>

6. Эрготерапия : Электронное учебное пособие [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://manuals.sdc-eu.info>

УДК 376.1:821.161.2

Л. М. Коновалова

студентка спеціальності

«Корекційна освіта. Олігофренопедагогіка»;

О. В. Ласточкіна

кандидат педагогічних наук, доцент

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Автором розкрита сутність поняття «казкотерапія»; описана доцільність використання означеного засобу для логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку.

Автором раскрыта сутність поняття «сказкотерапия»; описана целесообразность использования указанного средства для логопедической работы с детьми дошкольного возраста.

The author reveals the essence of the concept of «fairy-tale therapy», the expediency of using these means for speech correction in children of the senior preschool age is described.

Ключові слова: порушення мовлення, діти дошкільного віку, засоби казкотерапії.

Ключевые слова: нарушения речи, дети дошкольного возраста, средства сказкотерапии.

Keywords: speech disorders, children of preschool age, means of fairy tale therapy.

Постановка проблеми. Питання навчання та виховання старших дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) є досить актуальними на сьогодні, оскільки за даними статистики постійно зростає їх кількість, а мережа спеціальних шкільних закладів для осіб із ТПМ дуже малочисельна; за відсутності спеціальних навчально-виховних програм у освітній ланці масової школи, що повинні враховувати психічні особливості дітей означеної категорії складною є їх інтеграція у шкільний

соціум та соціальна адаптація загалом.

Порушення мовленнєвого розвитку негативно позначаються на сприйманні мовлення, висловлюванні власних думок, оволодінні знаннями та формуванні особистості дитини; вони негативно впливають на формування навичок навчальної діяльності та дитячої поведінки.

Для активізації пізнавально-мовленнєвих процесів дітей-логопатів може бути використана казкотерапія, як один із видів арттерапевтичних освітніх технологій.

Мета статті. Характеристика казкотерапії та особливостей її використання для корекції усного мовлення дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу статті. Трансформація соціально-політичної, економічної, культурно-інформаційної сфер, суспільства в цілому стимулює розвиток арттерапевтичних технологій педагогічного та соціально-психологічного спрямування.

Ефективність використання різних видів арттерапії в корекційному навчанні підтверджується широким спектром наукових праць із музикотерапії (Л. Брусилівський, З. Матейнова, В. Петрушин, Г. Побережна, М. Грінцова), образотерапії (О. Вознесенська, А. Захаров, О. Копитін, Р. Хайкін), казкотерапії (Т. Зінкевич-Євстигнєєва, В. Мурашевський, А. Міллер, О. Рау), танцювально-рухової терапії (І. Вольпер, Н. Говоров, Л. Мова та ін.) [3].

Останнім часом арттерапія активно інтегрується в систему корекційно-розвивального процесу спеціальних загальноосвітніх закладів для дітей із особливостями психофізичного розвитку. Педагоги спеціальних закладів для дітей із ТПМ застосовують терапевтичну дію мистецтва з корекційною метою (В. Бондар, С. Миронова, В. Синьов, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.) [3].

Потужні можливості казки, як фольклорного жанру, зумовлюють її терапевтичний ефект у різних ситуаціях: казкотерапію розглядають і в освіті, і у вихованні, і у розвитку, і у тренінгах, і як інструмент психотерапії. Тому, термін «казкотерапія» у різних контекстах розглядається по-різному:

1. Казкотерапія як інструмент передачі досвіду «з уст в уста»: виховання у

дитини особливого ставлення до світу, прийнятого у даному соціумі через фольклорні казки, перекази, притчі, легенди. Казкотерапія – це спосіб передачі особі (найчастіше дитині) необхідних моральних норм і правил.

2. Казкотерапія як інструмент розвитку. У процесі слухання, вигадування і обговорення казки у дітей розвиваються необхідні для ефективного існування фантазія, творчість. Вони засвоюють основні механізми пошуку та прийняття рішень.
3. Казкотерапія в тренінгах: найчастіше вищезгадані механізми працюють і у дорослих (багато тренерів використовують у своїй роботі казку для пошуку ефективного способу вирішення життєвих проблем дорослих).
4. Казкотерапія в побудові життєвого сценарію. Слухаючи казки, людина вбудовує їх у свій життєвий сценарій, формує його. У малюків цей процес особливо яскравий, більшість дітей просять читати їм одну і ту ж саму казку багато разів. У деяких психотерапевтичних підходах саме улюбленим казкам приділяється найбільше уваги.
5. Казкотерапія як психотерапія. Казкотерапевт створює умови, у яких клієнт працюючи з казкою (читаючи, вигадуючи, розігруючи, продовжуючи), знаходить вирішення власних життєвих проблем [2].

Казкотерапія використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку її творчих здібностей, розширення свідомості, вдосконалення взаємодії з оточуючим світом.

Казки викликають інтенсивну емоційну реакцію. Казкові образ звертаються одночасно до свідомості та до підсвідомості. Казка дозволяє вийти за рамки звичайного життя, в доступній формі вивчати світ почуттів і переживань, ідентифікувати себе з певним персонажем і таким чином дивитися на свої труднощі з боку [6].

Дослідженням казки та її лікувального ефекту займалися Н. Пезешкіан (позитивна терапія притчами та історіями), М. Осоріна (дослідження дитячої субкультури), О. Гнездилов (психотера-

певтичні казки) [4].

Т. Вохмяніна, Д. Соколов, О. Петрова, Т. Зінкевич-Євстигнєєва у своїх дослідженнях довели, що *казкотерапія* дає позитивні результати в корекційній діяльності з дітьми дошкільного віку, які мають різноманітні емоційні та поведінкові труднощі, проблеми в сприйнятті своїх відчуттів (сорому, провини, обману і т. п.), у комунікативно-рефлексивних процесах [3, 4].

А. Захаров широко застосовує у своїх дослідженнях *сугестивну* (навіювальну) дію в процесі *казкотерапії* на дітей з різними формами неврозів і заїкання. У корекційно-виховній роботі з дітьми, які мають тяжкі мовленнєві порушення, застосування казкотерапії сприяє розвитку зв'язного мовлення, подоланню порушень звуковимови, логофобій, дає дітям можливість відчути впевненість у своїх силах, звільнитись від комплексів – зазначають Г. Беденко, Т. Голубцова, А. Красікова, Г. Чебанян [3].

Можливості казкотерапії в логокорекційному процесі зі старшими дошкільниками з ТПМ досліджувала З. Ленів. Використовуючи пасивну та активну казкотерапію, дослідниця корегувала різні складові та характеристики мовленнєвої системи. Зокрема, для розвитку слухової уваги, фонематичного сприймання, симультанно-сукцесивних синтезів та збагачення імпресивного словника використовувалася *пасивна казкотерапія*; для розвитку фонематичного слуху, фонематичних уявлень, фонематичного аналізу та синтезу, для збагачення експресивного словника, формування умінь утворювати словозміни, формування та корекції граматичних категорій, формування правильних мовленнєвих стереотипів застосовувалася *активна казкотерапія* [3].

Привабливість казки як засобу корекційно-педагогічного впливу для дитини зумовлена її властивостями [5]:

- відсутність прямих повчань; події казкової історії логічні, природно витікають одна з одної, що дозволяє дитині засвоювати причинно-наслідкові зв'язки і спиратись на них;
- через образи казки дитина знайомиться з досвідом багатьох поколінь. В казкових сюжетах зустрічаються

ситуації і проблеми, які переживає кожна людина (відділення від батьків, життєвий вибір, взаємодопомога, кохання, боротьба добра і зла). Перемога добра забезпечує дитині відчуття психологічної захищеності. Дитина засвоює, що випробування сприяють внутрішньому росту людини;

- відсутність фіксації імені головного героя та місця подій; головний герой – це збірний образ, з яким дитина може ідентифікувати себе;
- цікавий сюжет, наповнений загадками, чарами, неочікуваними перетвореннями героїв забезпечує активне сприйняття і засвоєння інформації.

Корекційні функції казки [3]:

- психологічна підготовка до напружених емоційних ситуацій;
- символічне редагування фізіологічних та емоційних стресів;
- усвідомлення і прийняття змісту власної активності.

Види роботи з казкою [1, 2]:

1. Використання казки як метафори: казкові образи і сюжети асоціюються з життєвим досвідом дитини. Ці асоціації можна обговорити.
2. Малювання за мотивами казки: вільні асоціації проявляються в малюнках, які аналізують та обговорюють.
3. Обговорення поведінки і мотивів вчинків персонажів: є приводом для розмови про моральні цінності, систему оцінювання себе та оточуючих.
4. Програвання епізодів казки.
5. Використання казки як притчоповчання: підказка варіанту вирішення ситуації на прикладі казкового сюжету.
6. Творча робота за мотивами казки (моделювання, дописування, переписування, робота з казкою, виготовлення ляльок-персонажів казки).

Кожне казкотерапевтичне заняття складається з декількох етапів: вступна частина, входження в казку, власне казка, вихід із казки [1].

Для ефективного впливу казкотерапії варто дотримуватись наступних правил:

- казкотерапевтичні заняття достатньо проводити 1 раз на тиждень;
- обов'язково враховувати вік дітей та їх психологічні можливості;
- під час заняття дітям періодично

надається можливість говорити про свої відчуття;

- «входження в казку» – момент таємничості та чарівності;
- текст казки є з'єднуючою ланкою між вправами і створює певну атмосферу [2].

Вимоги до використання казок [1]:

- текст українських народних казок можна переказувати, лише авторські казки краще читати, щоб зберегти стиль та тонку авторську атмосферу;
- текст казок можна скорочувати або змінювати; через деякий час їх можна повторювати;
- всі атрибути казок, наочність, музичний супровід можна замінювати іншими та варіювати;
- педагог на занятті повинен створити сприятливу атмосферу, позитивний настрій, використовувати різні методи та прийоми для реалізації поставленої мети;
- необхідно пам'ятати, що все, що виконує дитина, всі її слова, рухи, навіть імпровізація є успішними, вдалими, найкращими та прекрасними. Важливо, щоб діти відчували себе вільними, розкутими, щоб вірили в себе та свої сили.

Висновки. Сучасні освітні тенденції в підтверджують ефективність використання різних видів арттерапії в корекційному процесі для дітей з психофізичними особливостями. Зокрема, казкотерапія може використовуватися в логопедичній практиці дошкільця. Адже, через потужні можливості казки, як фольклорного жанру, вона реалізує вагомий терапевтичний ефект: підвищує емоційне налаштування, рухову активність, забезпечує чергування стану активності та пасивності, покращує пластичність та рухливість нервових процесів, сприяє розвитку моторики і координації рухів, зняттю фізичного та психічного напруження, збільшенню працездатності дітей та завдяки різнобарвного казкового змісту та сюжетних ліній забезпечує розвиток усіх складових мовленнєвої системи дошкільника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зинкевич-Евстигнеева Т. *Путь к волшебству. Теория и практика сказкотерапии* /

Т. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : «Златоуст», 1998. – 352 с.

2. Зинкевич-Евстигнеева Т. *Практикум по сказкотерапии* / Т. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : «Речь», 2000. – 310 с.
3. Ленів З. *Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арттерапії* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / З. Ленів; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 21 с.
4. Маргулян І. *Казкотерапія для малят* / І. Маргулян // *Психолог*. – 2007. – № 28. – С. 23-24.
5. Соколов Д. *Сказки и сказкотерапия* / Д. Соколов. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2001. – 304 с.
6. Шорохова О. *Играем в сказку: сказкотерапия и занятия по развитию связной речи дошкольников* / О. Шорохова. – М. : Сфера, 2008. – 208 с.

УДК 616-071:616.717-053.2:616.8-009.12

Н. В. Кукса

кандидат педагогічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДОСЛІДЖЕННЯ КІНЕСТЕТИЧНОЇ ОСНОВИ РУХІВ РУК І СТЕРЕОГНОЗУ В ДІТЕЙ ІЗ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

У статті представлено результати дослідження кінестетичної основи рухів верхніх кінцівок і стереогнозу в дітей зі спастичними формами церебрального паралічу.

В статті представлені результати дослідження кінестетической основы движения верхних конечностей и стереогноза у детей со спастическими формами церебрального паралича.

The article presents the results of the study kinesthetic basis of the upper extremities' movements and stereognosis in children with spastic forms of cerebral palsy.

Ключові слова: діти, церебральний параліч, обстеження, верхні кінцівки, кінестетична основа руху, стереогноз.

Ключевые слова: дети, церебральный паралич, обследование, верхние конечности, кинестетическая основа движения, стереогноз.

Key words: children, cerebral palsy, examination, upper extremities, kinesthetic basis of movement, stereognosis.

Постановка проблеми. Порушення кінестетичних відчуттів обумовлюють